

УДК 37.013.83

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3\(210\)-60-68](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3(210)-60-68)

Стрельніков Віктор Юрійович,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри філософії і економіки освіти,
Полтавська академія неперервної освіти
ім. М. В. Остроградського, Україна

Strelnikov Viktor,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Philosophy and Economics of Education, M. V. Ostrohradskyi
Poltava Academy of Continuous Education, Ukraine

E-mail: strelnikov@papo.pl.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8822-9517>

Раті Оксана Леонідівна,

викладачка німецької мови (за професійним спрямуванням),
викладачка-методист, заступниця директора з навчально-виховної роботи,
Відокремлений структурний підрозділ «Ужгородський торговельно-економічний
фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету», Україна

Rati Oksana,

German teacher (for specific purposes), teacher-methodologist,
Deputy Director for Educational Work of the Separated, Structural Unit “Uzhhorod Trade
and Economics Qualifying College
by State University of Trade and Economics”, Ukraine

E-mail: oxanarati17@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0009-0000-6073-4266>

Мулеса Тамара Федорівна,

викладачка математики, викладачка-методист,
Відокремлений структурний підрозділ «Ужгородський
торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного
університету», Україна

Mulesa Tamara,

Math teacher, teacher-methodologist, Separated Structural Unit “Uzhhorod Trade and
Economics Qualifying College by State University of Trade and Economics”, Ukraine

E-mail: tamaramulesa@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0009-0003-1930-5234>

РОЗВИТОК У ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НАВИЧОК ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ

A Розглянуто концептуальні теоретико-методичні засади особливостей розвитку у викладачів закладів фахової передвищої освіти навичок застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору, показано результати апробації програми курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін у закладах фахової передвищої освіти в умовах інклюзивного освітнього простору».

Зроблено висновок про надзвичайно вагомую роль викладачів закладів фахової передвищої освіти в реалізації сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору, адже соціалізовані студенти з особливими потребами набувають можливість стати повноцінними професіоналами і членами соціуму; викладач має володіти знаннями про

специфіку розвитку студентів з особливими освітніми потребами, адаптувати освітні програми під потреби студента і надавати йому допомогу у його професійному навчанні.

Ключові слова: інклюзивна освіта; інклюзивний освітній простір; розвиток; студенти з особливими потребами; соціалізація; заклад фахової передвищої освіти; сучасні технології навчання

Development of the skills of the teachers of vocational pre-higher education institutions in the application of modern learning technologies in the conditions of inclusive educational space

S The article examines the conceptual theoretical and methodological foundations of the development of the skills of using modern learning technologies in the conditions of an inclusive educational space among teachers of vocational higher education institutions and shows the results of the approval of the program of professional development courses for pedagogical workers «Modern learning technologies and methods of teaching disciplines in vocational higher education institutions in the conditions of an inclusive educational space».

It was determined that the following skills are the professional skills of pedagogical workers of vocational pre-higher education institutions in the conditions of an inclusive educational space: to assess the special needs and capabilities of students; adapt and modify educational plans and programs in accordance with the characteristics of the student's development; use auxiliary educational technologies, in particular individually oriented differentiated teaching methods; perform corrective and educational work with students; plan and implement joint activities of teachers and parents; use modern learning technologies and methods of teaching disciplines in work.

It has been proven that the teaching staff of vocational higher education institutions must be competent in implementing the inclusive process, differentiated according to the individual educational trajectory possible for each student, and be able to provide qualified special correctional assistance. These competencies include: assessment of the state of development of each student; development of long-term and short-term individual plans for work with the student; their implementation together with the student; involvement (if necessary) of other specialists; planning of additional services; analysis of the results of joint activities and their evaluation.

A conclusion was made about the extremely important role of teachers of vocational higher education institutions in the implementation of modern learning technologies in the conditions of an inclusive educational space, because socialized students with special needs gain the opportunity to become full-fledged professionals and members of society.

Key words: inclusive education; inclusive educational space; students with special needs; socialization; institution of vocational pre-higher education; modern learning technologies

Постановка проблеми. Нині основною метою розвитку суспільства визначено ідею толерантності, повагу до різноманіття, що забезпечує повноцінну інтеграцію у соціум усіх верств населення, зокрема, студентів з особливими потребами. Актуалізується потреба розроблення нових підходів до навчання студентів з особливими потребами у закладах фахової передвищої освіти, які спростять процеси корекції та реабілітації, забезпечать задоволення їхньої потреби в розвитку, сформулюють адаптовану особистість, здатну інтегруватися в соціум.

Цим вимогам має відповідати створений у закладі фахової передвищої освіти інклюзивний освітній простір, у якому студенти з особливими потребами мають можливість навчатися спільно з іншими. У впровадженні інклюзивної освіти одним із найважливіших моментів є здатність викладачів закладів фахової передвищої освіти застосовувати сучасні технології навчання в умовах інклюзивного освітнього простору.

В умовах інклюзивного освітнього простору особлива роль відводиться педагогічному працівнику закладу фахової передвищої освіти,

оскільки ефективність цього процесу буде залежати саме від його здатності пристосуватися до нових вимог та середовища, від прагнення зробити власний внесок в освітній процес, розвиток особистості кожного студента. Важливим аспектом готовності педагогічного працівника закладу фахової передвищої освіти до діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору є його професійні знання, вміння, навички, компетентності, важливі психологічні якості. Готовність стати учасником інклюзивного освітнього простору полягає не тільки в наявності відповідних методичних матеріалів, матеріальної бази, а й у психологічній готовності педагогічного працівника закладу фахової передвищої освіти до роботи зі студентами з особливими потребами.

Для виконання цього завдання викладачам закладів фахової передвищої освіти важливо пройти спеціальні курси підвищення кваліфікації, які враховують сучасні тенденції індивідуалізації, гуманізації й навіть глобалізації навчання в умовах інклюзивного освітнього простору. У Полтавській академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського створені такі програми

курсів підвищення кваліфікації викладачів закладів фахової передвищої освіти, що передбачають ставлення викладача до студента як співучасника і співтворця освітнього процесу. Перевагою Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського є слідування принципам педоцентризму. Пропоновані авторські курси є втіленням принципів педоцентризму – поваги до студента, демократизму, добровільності, взаємовигідної співпраці та взаємодопомоги.

Діюча нині система підвищення кваліфікації викладачів закладів фахової передвищої освіти вимагає значної трансформації. Основними функціями означеної системи є компенсаторна, адаптаційна, коригувальна, розвивальна, інноваційна. Поки-що система підвищення кваліфікації викладачів виконує перші три функції, які в основному стосуються підготовки і перепідготовки, і менше – розвивальну та інноваційну, які найповніше відповідають підготовці викладачів закладів фахової передвищої освіти до діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій показав інтерес представників науки і практики до підвищення кваліфікації викладачів закладів фахової передвищої освіти, що обумовлено переходом від масово-репродуктивних форм і методів підвищення кваліфікації до індивідуально-творчих, коли вдосконалюються якості викладача зі сформованою потребою у професійній самоосвіті, застосуванні сучасних технологій навчання, здатного до саморозвитку і повноцінної самореалізації в умовах інклюзивного освітнього простору.

Проблема професійної діяльності педагога в умовах інклюзивного освітнього простору та соціалізації студентів з особливими потребами розглядалася у численних дослідженнях зарубіжних і вітчизняних науковців. Одним із аспектів вивчення стала специфіка удосконалення педагогічної майстерності педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації та їхньої підготовки до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору звичайного закладу освіти (Н. Білик [2], В. Бондар, Т. Братишко [1], В. Засенко, І. Калініченко [2; 3], А. Колупаєва [4], Л. Лебедик [5; 10], Н. Лосєва [6], Н. Метельська [7], С. Миронова, К. Островська, В. Рукомєда [8], В. Синьов, О. Таранченко [4],

О. Федоренко, А. Шевцов, О. Хохліна, О. Шамрай [9], М. Шеремет та ін.).

Отже, залишається актуальною проблема наукової апробації ефективних форм підвищення кваліфікації викладачів закладів фахової передвищої освіти з метою розвитку їхньої готовності до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору.

Виділення невирішених раніше частин означеної проблеми. Згідно із сучасним освітнім законодавством (зокрема, постанови Кабінету Міністрів України № 800 від 21 серпня 2019 р.), кожен педагогічний працівник щороку має проходити 30-годинне підвищення кваліфікації. У цьому напрямі пропонуємо ефективні програми розвитку у викладачів закладів фахової передвищої освіти навичок застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору через проходження ними відповідних курсів підвищення кваліфікації. Головними чинниками впровадження сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору є належна фахова і курсова підготовка викладачів до роботи зі студентами з особливими потребами, наявність методично обґрунтованих та індивідуально орієнтованих спеціальних програм, які б підтримували цих студентів у закладі фахової передвищої освіти.

Мета статті полягає у концептуальному аналізі особливостей розвитку у викладачів закладів фахової передвищої освіти навичок застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору.

Завдання дослідження полягає, по-перше, в окресленні теоретико-методичних засад розвитку у викладачів закладів фахової передвищої освіти знань, умінь, навичок, компетентностей, необхідних для застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору; по-друге, в апробації програми курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін у закладах фахової передвищої освіти в умовах інклюзивного освітнього простору».

Викладення основного матеріалу дослідження розпочнемо з теоретико-методичного аналізу необхідних викладачеві закладу фахової передвищої освіти для застосування сучасних технологій навчання в

умовах інклюзивного освітнього простору знань, умінь, навичок, компетентностей. Адже, яке б реформування не відбувалося в сучасній фаховій передвищій освіті, воно пов'язане, насамперед, з особливостями особистості викладача.

Так, важливим аспектом професійної компетентності викладача закладу фахової передвищої освіти є спеціальні філософські, педагогічні, психологічні, фізіологічні знання, уміння, навички, а також – особистісні риси, стереотипи, установки, стратегії поведінки, які дають змогу впроваджувати та застосовувати сучасні технології навчання для студентів з особливими потребами.

Інклюзивний освітній простір передбачає, що педагогічні працівники закладу фахової передвищої освіти мають володіти широкими знаннями про розвиток студентів з особливими освітніми потребами, вміти реалізовувати корекційні заходи в умовах свого закладу освіти. Для здійснення ефективної корекційно-виховної роботи зі студентами з особливими освітніми потребами педагогічний працівник закладу фахової передвищої освіти має володіти деяким обсягом професійних знань. Дослідники відзначають, що основою професійно-теоретичної підготовки педагогічного працівника закладу освіти є знання загальної, спеціальної психології й педагогіки [7].

Однак для педагогічного працівника закладу фахової передвищої освіти недостатньо тільки отримати знання, важливо вміти їх застосовувати на практиці, тобто володіти професійними вміннями, доведеними до автоматизму (тобто, навичками), в умовах інклюзивного освітнього простору. Окрім загальних, педагог має володіти спеціальними професійними вміннями, що стосуються роботи педагога зі студентом з особливими освітніми потребами. До професійних умінь педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти в умовах інклюзивного освітнього простору належать вміння (навички):

- а) оцінювати особливі потреби і можливості студентів;
- б) адаптувати й модифікувати навчальні плани і програми відповідно до особливостей розвитку студента;
- в) використовувати допоміжні навчальні технології, зокрема індивідуально орієнтовані диференційовані методики навчання;

г) здійснювати корекційно-виховну роботу зі студентами;

д) планувати й реалізувати спільну діяльність педагогів з батьками;

е) використовувати в роботі сучасні технології навчання та методики викладання дисциплін.

Окрім того, для успішної роботи в умовах інклюзивного освітнього простору педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти мають володіти також достатнім рівнем андрагогічних знань, уміннями та навичками роботи з дорослими, а також належним рівнем умінь спілкуватися, домовлятися, взаємодіяти із сім'ями й долати конфлікти, зменшувати психологічну відстань між батьками і педагогом [там само].

Педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти в умовах інклюзивного освітнього простору мають відчувати постійну творчу активність, дотримуватися принципу гнучкості навчальних програм, які відповідають потребам студентів із різними можливостями і здібностями.

Педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти мають бути компетентними у здійсненні інклюзивного процесу диференційовано за індивідуальною освітньою траєкторією, посиленою для кожного студента, вміти надавати кваліфіковану спеціальну корекційну допомогу.

У результаті курсів педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти стають компетентними в:

- а) оцінюванні стану розвитку кожного студента;
- б) розробленні перспективних і короточасних індивідуальних планів роботи зі студентом;
- в) реалізації їх разом зі студентом;
- г) залученні (за потреби) інших фахівців;
- д) плануванні додаткових послуг;
- е) аналізі результатів спільної діяльності й оцінюванні її.

Із метою створення кращих умов для процесу навчання та виховання студентів в інклюзивному освітньому середовищі, педагогічним працівникам закладів фахової передвищої освіти у процесі роботи потрібно постійно співпрацювати з батьками, враховувати їхні побажання.

Під час планування освітнього процесу в умовах інклюзивного освітнього простору кожен із педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти зосереджується на необхідності:

а) упровадження інноваційних педагогічних і психологічних підходів, технологій і методів, зокрема при оцінюванні навчальних досягнень студентів;

б) запровадження індивідуального й диференційованого підходів до кожного студента з особливими освітніми потребами (індивідуальної освітньої траєкторії, програми розвитку чи індивідуального навчального плану);

в) забезпечення якісного педагогічного, психологічного, корекційного і реабілітаційного супроводу студентів з особливими потребами;

г) удосконалення роботи з батьками.

Робота усіх педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти в інклюзивному освітньому середовищі спрямована на досягнення головної мети – професійної соціалізації, тобто підготовки студента до самостійного професійного життя. Дослідники вважають, що педагогічна підтримка та допомога у процесі навчання не має перевищувати необхідну, інакше студент «може стати надто залежним від цієї підтримки, а компенсаторні можливості її організму послабляються [там само].

Співпраця педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти має бути не тільки з батьками студентів з обмеженими можливостями здоров'я, а й із батьками здорових студентів, адже завдяки роботі з ними з'явиться можливість толерантного ставлення однолітків до студентів з особливими потребами, здатність сприймати їх як рівноцінних членів соціуму, оскільки саме низький рівень розуміння сутності інклюзивної освіти спричиняє викривлення ідеї соціалізації [там само].

Щодо другого завдання дослідження (апробації програми курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін у закладах фахової передвищої освіти в умовах інклюзивного освітнього простору»), зазначимо, що Полтавською академією неперервної освіти ім. М. В. Остроградського запропоновані авторські курси підвищення кваліфікації викладачів закладів фахової передвищої освіти, які запускають програму їхнього удосконалення у викладанні власної навчальної дисципліни в умовах інклюзивного освітнього простору. Вона є, за оцінками слухачів курсів, ефективнішою, ніж попередні роки самоосвіти й організованого підвищення кваліфікації.

Здійснюючи курсову підготовку педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти до застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору, ми спиралися на вже проведені нами дослідження спільно з Л. Лебедик [5; 10] і Н. Лосевою [6], публікації Н. Білик, І. Калініченко [2] та ін. Особливо актуальним є запровадження сучасних технологій навчання в умовах кризи сучасної освіти, що показує необхідність перегляду устояних змісту, технологій, принципів, структури системи неперервної освіти. Системні авторські курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників із сучасних технологій навчання постійно проводилися викладачами Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського на базі закладів фахової передвищої освіти. Такі курси допомагають викладачам означених закладів освіти заощадити час і кошти, що є важливим у сучасних умовах воєнної агресії, вдосконалити свою кваліфікацію, не зупиняючи освітній процес. Програми авторських курсів складаються на основі пропозицій замовників – викладачі можуть вибрати кращі технології навчання, які є в Україні.

Так, за авторською програмою «Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін у закладах фахової передвищої освіти» у формі тренінгу були проведені із 22 по 26 лютого 2020 року курси підвищення кваліфікації на базі Фахового медико-фармацевтичного коледжу Української медичної стоматологічної академії. Надалі з відомих причин такі курси стали проводитися онлайн, зокрема, для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти: Лубенського лісотехнічного коледжу та Чугуєво-Бабчанського лісного коледжу – з 18 по 22 березня 2020 року; Полтавського комерційного технікуму – з 25 по 29 березня 2020 року; Полтавського базового медичного коледжу – з 1 по 5 квітня 2020 року; Відокремленого структурного підрозділу «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавської державної аграрної академії» – з 25 по 29 січня 2021 року.

Сучасні технології навчання містили проведені з 23 грудня 2020 року по 8 січня 2021 року онлайн-курси підвищення кваліфікації осіб з вищою освітою, зокрема, педагогічних працівників КЗ «Херсонський базовий медичний фаховий коледж» Херсонської обласної ради за спеціальністю 011

Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка.

За двома авторськими програмами були проведені онлайн-курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладу фахової передвищої освіти – Полтавського комерційного технікуму: «Компетентісно-орієнтоване навчання у закладах фахової передвищої освіти» – з 22 по 27 лютого 2021 року; «Технології інтенсивного електронного навчання під час вивчення дисциплін у закладі фахової передвищої освіти» – з 14 по 19 березня 2022 року.

За програмою авторських курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти «Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін у закладах фахової передвищої освіти в умовах інклюзивного освітнього простору» проведено курси на базі Відокремленого структурного підрозділу «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету» (з 16 по 27 січня 2023 року), Київського авіаційного фахового коледжу (з 13 лютого по 10 березня 2023 року), Полтавського фахового коледжу підприємництва і ресторанного бізнесу (з 13 по 18 березня 2023 року).

У результаті авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів, заклад фахової передвищої освіти став відповіднішим інклюзивному освітньому простору. Однак навчання на курсах не було легким способом набуття вмінь, який гарантує досягнення результатів за мінімальних зусиль, а був досить жорстким видом тренінгу. Але максимально ефективний тренінг педагогічних умінь і навичок із застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору кидає виклик будь-якому коли-небудь існуючому тренувальному методу.

Короткотермінові 30-годинні курси (1 кредит ЄКТС) із застосуванням сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору ґрунтуються на сучасних світових дослідженнях у галузях науки – педагогіки, філософії, психології, інформатики стосовно навчання, що ґрунтується на логіці побудови наукових знань. Пройшовши авторські курси підвищення кваліфікації із застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору, педагогічні працівники

закладу фахової передвищої освіти починають одержувати задоволення від своєї діяльності, стрімко нарощувати свої професійні педагогічні вміння і навички із застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору на науковому рівні та, навіть, зберігати й примножувати власне здоров'я [5].

Усе, що було потрібно – створити середовище, в якому можливий запуск процесу адаптації професійних педагогічних умінь і навичок до навантажень в умовах інклюзивного освітнього простору. На тренінгові викладачі відчули смак справжнього професійного педагогічного зростання! Максимально ефективний тренінг професійних педагогічних умінь і навичок застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору допоміг їм отримати результат за короткий термін, швидко та якісно.

Слухачі курсів отримали відповіді на питання: Які завдання застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору? Які характеристики інтенсивного, прискореного, інтерактивного та інноваційного навчання в умовах інклюзивного освітнього простору? Які прийоми, методи, етапи розвитку навичок застосування сучасних технологій навчання? Як проєктувати лекційні етапи навчання? Як забезпечити виконання дій студентами з обмеженими можливостями здоров'я на етапах: з повною системою зовнішніх опор; зі скороченою системою зовнішніх опор; без зовнішніх опор, але й повільно; вільно, без опор? Як проєктувати етап підсумкового узагальнення, етап контролю та етап корекції? Як скласти лист основного змісту навчального матеріалу і як продуктивно його використати? Як проєктувати чітко структурований електронний підручник мінімального обсягу для студентів з обмеженими можливостями здоров'я? Як проєктувати такі сучасні форми лекцій, як: лекція-бесіда, лекція-дискусія, проблемна лекція, лекція з застосуванням техніки зворотного зв'язку, лекція-консультація, письмова програмована лекція? Як проєктувати сценарії таких форм семінарів із інтенсивного навчання, як: «дискусія», «круглий стіл», «ділова гра», «запитання і відповіді», «альтернативні запитання», «ситуаційний аналіз», «рольова гра» для студентів з обмеженими можливостями?

Розглядалися й можливості застосування інших сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору: модульних технологій як відкритих систем навчання – модульно-т'юторної, модульно-рейтингової, «кредитно-модульної» системи підготовки фахівців, технології ситуаційного навчання («кейс-метод»), критичної (екстремальної) ситуації як навчальної моделі, технології повного засвоєння; технології дослідницького (евристичного) навчання; імітаційної технології навчання – соціально-психологічного тренінгу, дискусійних технологій навчання; технології навчання у співробітництві; проєктивної освіти тощо.

Учасники тренінгів позитивно відгукуються про авторські курси, зокрема, директор Відокремленого структурного підрозділу «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету», на базі якого із 16 по 27 січня 2023 року було проведено курси підвищення кваліфікації «Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін у закладах фахової передвищої освіти в умовах інклюзивного освітнього простору» (фото 1), Сергій Михайлович Волощук: «Завдяки авторським курсам педагогічні працівники стали значно компетентними, а коледж в цілому значно конкурентним, адже без відриву від освітнього процесу вдосконалено кваліфікацію викладачів, вони навчилися використовувати сучасні технології навчання в умовах інклюзивного освітнього простору, ефективніше спілкуватися на гуманістичних началах, навчилися висококваліфікованому діагностуванню особистісного і професійного розвитку студентів та його корекції».

Фото 1. Слухачі курсів на базі Відокремленого структурного підрозділу «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету», 27 січня 2023 року

Інші учасники курсів – Василь Васильович Гиндюк, Олена Йосипівна Голанд, Світлана Михайлівна Голубка та інші вказали на важливість отримання всіма слухачами курсів інформаційного матеріалу у вигляді навчально-методичного посібника «Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін» [там само], а також у лекційному й електронному вигляді, що дало можливість учасникам тренінгу у власному темпі в дискусійних мікрогрупах й індивідуально відпрацьовувати навички застосування сучасних технологій навчання (модульних, дослідницьких, імітаційних, електронних, інтенсивних, проєктивних) в умовах інклюзивного освітнього простору. Учасники курсів Марія Юріївна Лалакулич, Лариса Борисівна Жук, Віталія Миколаївна Канчі, Валерія Юріївна Смочко та інші відзначили важливість індивідуального підходу у відпрацюванні технологій викладання в умовах інклюзивного освітнього простору своїх навчальних дисциплін (наприклад, економіки, бухгалтерського обліку, фінансів, товарознавства, менеджменту тощо) та отримання сертифікату про підвищення кваліфікації державного зразка.

Оскільки сучасні завдання реформування фахової передвищої освіти вимагають від викладача компетентних комплексних дій в умовах інклюзивного освітнього простору, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського пропонує всім зацікавленим коледжам дієву й суттєву допомогу. На інноваційних курсах учасники навчання отримують можливість осмисленого засвоєння знань і пришвидшеного формування практичних навичок застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору.

Практика показала, що ефективність авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів із проблеми застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору полягає ще й у тому, що учасники процесу плекають у собі: доброзичливість, відсутність агресії; вільний прояв почуттів, який значно підвищує здатність до творчості; емпатію – вміння відчувати психологічний стан іншої людини, співчуття; способи ненасильницького спілкування – повагу до свободи вибору, зняття чи обмеження заборон, акцент на позитивному, захоплення співрозмовника, терпимість до помилок опонента

під час вивчення нового матеріалу, довіру, авансування похвали; вміння розуміти, приймати і визнавати думку інших, установку децентралізації – здатність стати на позицію іншого, навіть не погоджуючись з ним по суті проблеми; вміння сприймати ситуації (відповіді, пропозиції) не як гарні чи погані, а як такі, що вимагають роздумів, тобто сприймати їх як проблемні ситуації.

Висновки. Роль викладачів закладів фахової передвищої освіти в реалізації сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору є надзвичайно вагомою, адже соціалізовані студенти з особливими потребами набувають можливість стати повноцінними професіоналами і членами соціуму. Для ефективного застосування сучасних технологій навчання в інклюзивному освітньому просторі викладач має володіти знаннями про специфіку розвитку студентів з особливими освітніми потребами, знати правила роботи зі студентами та іншими учасниками освітнього процесу, адаптувати освітні програми під потреби студента і надавати йому необхідну допомогу у його професійному навчанні.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі полягають у дослідженні фахової та психологічної готовності викладачів закладів фахової передвищої освіти до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Братишко Т. А. Інклюзивна освіта в Україні та особливості її концепції. Науковий вісник Львівської академії. Педагогічні науки. Кропивницький, 2019. Вип. 5. С. 67–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbfasp_2019_5_10/
2. Науково-методичний підхід до вдосконалення педагогічної майстерності педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації : електрон. навч.-метод. посіб. / [упоряд. : І. О. Калініченко, Н. І. Білик]. Полтава : ПОІППО, 2021. 184 с. URL: http://poippo.pl.ua/images/2021/modul-2021_%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A.pdf.
3. Калініченко І. О. Моделювання інноваційного закладу освіти «Багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр»: концептуальні засади. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. 2021. № 2 (197). С. 59–66. <https://orcid.org/0000-0003-3079-270X> DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-2\(197\)-59-66](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-2(197)-59-66) URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/227261/229368>
4. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навч.-метод. посіб. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
5. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю., Стрельников

М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін : навч.-метод. посіб. для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2020. 303 с. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/15703>

6. Лосєва Наталія, Стрельников Віктор. Розвиток готовності педагогічних працівників до самовдосконалення на основі короткотермінових курсів-тренінгів. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. 2020. № 1 (190). С. 49–53. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-1\(190\)-49-53](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-1(190)-49-53)

URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/194128>

7. Метельська Н. Й. Професійна діяльність педагога в умовах інклюзивного освітнього простору. 2021. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16812>

8. Рукомеда В. О. Педагогічні технології інклюзивного навчання: традиції та новаторство. *Інклюзивна освіта: досвід і перспективи* : монографія / відп. ред. Г. В. Давиденко. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. С. 217–223.

9. Шамрай Ольга. Сучасні тенденції управління закладом дошкільної освіти з інклюзивною формою роботи. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. 2022. № 6 (207). С. 53–56. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/issue/view/16256/9095>

10. Lesya Lebedyk, Viktor Strelnikov. Educational space of continuous education of teachers: a facilitating approach. *Educational space: post-non-classical perspectives* / eds.: Dimitrina Kamenova, Svitlana Arkhypova. Varna: Varna university of management, 2023. P. 128–157. DOI: <https://doi.org/10.54055/mbmj2917>

References

1. Bratyshko, T. A. (2019). Inkluzivna osvita v Ukraini ta osoblyvosti ii kontseptsii [Inclusive education in Ukraine and features of its concept]. In *Naukovyi visnyk Liotnoi akademii. Pedagogichni nauky [Scientific Bulletin of the Flight Academy. Pedagogical Sciences]* (Is. 5, pp. 67-70). Kropyvnytskyi. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbfasp_2019_5_10/ [in Ukrainian].
2. Kalinichenko, I. O., & Bilyk, N. I. (Comps.). (2021). *Naukovo-metodychnyy pidkhid do vdoskonalennya pedahohichnoyi maysternosti pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi pidvyshchennya kvalifikatsiyi [A scientific and methodological approach to improving the pedagogical skill of pedagogical workers in the system of professional development: electronic]*: elektron. navch.-metod. posib. Poltava: POIPPO. Retrieved from http://poippo.pl.ua/images/2021/modul-2021_%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A.pdf. [in Ukrainian].
3. Kalinichenko, I. O. (2021). Modelyuvannya innovatsiynoho zakladu osvity «Bahatoprofilnyy navchalno-reabilitatsiyyny tsentr»: kontseptualni zasady. [Modeling of the innovative educational institution «Multidisciplinary educational and rehabilitation center»: conceptual foundations]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 2 (197), 59-66. <https://orcid.org/0000-0003-3079-270X> DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-2\(197\)-59-66](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-2(197)-59-66). Retrieved from <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/227261/229368> [in Ukrainian].

4. Kolupaieva, A. A., & Taranchenko, O. M. (2019). *Navchannia ditei z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy v inkliuzyvnomu seredovyshchi [Teaching children with special educational needs in an inclusive environment]: navchalno-metodychnyi posibnyk*. Kharkiv: Ranok [in Ukrainian].
5. Lebedyk, L. V., Strelnikov, V. Yu., & Strelnikov, M.V. (2020). *Suchasni tekhnolohiyi navchannya i metodyky vykladannya dysyplin: Navchalno-metodychnyy posibnyk dlya slukhachiv kursiv pidvyshchennya kvalifikatsiyi pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv serednoyi, profesiynoyi (profesiynotekhnichnoyi), fakhovoyi peredvyshchoyi ta vyshchoyi osvity [Modern learning technologies and methods of teaching disciplines: Educational and methodological manual for students of advanced training courses for teaching staff of secondary, vocational (vocational-technical), vocational pre-university institutions and higher education]*. Poltava: ASMI. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/15703> [in Ukrainian].
6. Losyeva, Nataliya, & Strelnikov, Viktor. (2020). Rozvytok hotovnosti pedahohichnykh pratsivnykiv do samovdoskonalennya na osnovi korotkotermynovykh kursiv-treninhiv [Development of the readiness of pedagogical workers for self-improvement based on short-term training courses]. *Imidzh suchasnoho pedahoha. [The image of a modern teacher]*, 1 (190), 49-53. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-1\(190\)-49-53](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-1(190)-49-53). Retrieved from <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/194128> [in Ukrainian].
7. Metelska, N. Y. (2021). *Profesiynna diyalnist pedahoha v umovakh inkliuzyvnogo osvitnoho prostoru [Professional activity of a teacher in the conditions of an inclusive educational space]*. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16812> [in Ukrainian].
8. Rukomieda, V. O. (2016). Pedahohichni tekhnolohii inkliuzyvnogo navchannya: tradytsii ta novatorstvo [Pedagogical technologies of inclusive education: traditions and innovation]. In H. V. Davydenko (Ed.), *Inklyuzyvna osvita: dosvid i perspektyvy [Inclusive education: experience and perspectives]: monohrafiia* (pp. 217-223). Vinnytsya: TOV «Nilan LTD» [in Ukrainian].
9. Shamrai, Olga. (2022). Suchasni tendentsiyi upravlinnya zakladom doshkilnoyi osvity z inkliuzyvnoyu formoyu roboty [Modern trends in the management of a preschool education institution with an inclusive form of work]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 6 (207), 53-56. Retrieved from <http://isp.poippo.pl.ua/issue/view/16256/9095> [in Ukrainian].
10. Lesya, Lebedyk, & Viktor, Strelnikov. (2023). Educational space of continuous education of teachers: a facilitating approach. In Dimitrina Kamenova, Svitlana Arkhypova (Eds.), *Educational space: post-non-classical perspectives* (pp. 128-157). Varna: Varna university of management. DOI: <https://doi.org/10.54055/mbmj2917>

Дата надходження до редакції
авторського матеріалу 08.05.2023